Trafikutskottets betänkande 1980/81:33

om privatradio

Motionerna

I motion 1980/81:1326 av Anders Gernandt m. fl. (c, m, fp) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts rörande val av frekvensband för privatradiokommunikation.

I motion 1980/81:1728 av Anders Gernandt m. fl. (c, m, fp) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om samordning och ändrade bestämmelser för införande av privatradioapparater för skandinaviska medborgare.

Remissyttrandena

Över motionerna har yttranden inhämtats från rikspolisstyrelsen, televerket, statens vägverk, Sveriges Radio AB och Sjösportens samarbetsdelegation (Svenska båtunionen m. fl.). Se bilaga till detta betänkande.

Utskottet

I motion 1980/81:1326 (c,m,fp) framhålls att det *frekvensband för privatradio* som f. n. används – 27 MHz – inte är lämpligt bl. a. på grund av låg signalsäkerhet. Det betonas vidare att intresset för förbättrad varnings- och räddningstjänst genom privatradion är under stigande och att goda utbyggnadsmöjligheter finns om den tekniska kvaliteten kan förbättras utan avsevärd kostnadsökning för apparatägarna. Vid en europeisk konferens år 1980 diskuterades behovet av ett nytt frekvensband för privatradion inom området 860–920 MHz. Enligt motionärerna skulle detta frekvensband medföra att räckvidden för privatradion skulle nedgå till nära nog enbart synavståndet. Därför förordas att frekvensområdet 250–290 MHz används för privatradion. Det framhålls vidare i motionen att med det starkt utökade behov av radiokommunikation som föreligger i landet bör det ligga många fördelar i att skapa en omfattande svensk tillverkning av sådan utrustning – inte minst ur sysselsättningssynpunkt.

Televerket framhåller i sitt remissyttrande att Sverige tillsammans med övriga europeiska länder – inom ramen för europeiska post- och telekonferensen – arbetar med att finna gemensamma tekniska och allmänna bestämmelser för ett nytt frekvensband för privatradion. Arbetet bedrivs i nära kontakt med USA och Canada. En samordning mellan dessa länder skulle kunna ge stora fördelar för privatradioinnehavarna genom den stora

marknad som kan öppna sig. Ett separat privatradioband för Sverige är därför enligt televerket inte lämpligt. Verket framhåller vidare att det i motionen föreslagna bandet 250–290 MHz i stora delar av vår omgivning redan är ibruktaget på ett sätt som omöjliggör privatradioanvändning. Televerket erinrar också om att det i Sverige sedan länge pågår en utredning om ett stort gemensamt landmobilt radionät. Utredningen, som ännu inte avslutats, förutsätter att detta nät skall förläggas i det av motionärerna föreslagna bandet.

Sammanfattningsvis anser televerket att det i motionen föreslagna bandet är olämpligt att användas för privatradio därför att:

- bandet är avsett för andra ändamål,
- en svensk (nordisk marknad) är för liten för att intressera tillverkarna; marknadens begränsade storlek skulle dessutom ge höga apparatpriser,
- Sverige måste uppfylla sina internationella skyldigheter och åtaganden vad det gäller frekvensplanering,
- arbete pågår på internationell nivå för att finna nytt privatradioband; Sverige bör ej föregripa detta arbete.

Rikspolisstyrelsen och statens vägverk avstyrker att det i motionen föreslagna bandet öppnas för privatradiotrafik av skäl som överensstämmer med dem som televerket redovisat.

Sjösportens samarbetsdelegation framhåller att privatradion kommit att spela en viktig roll vad gäller säkerheten till sjöss för det stora antal fritidsbåtar som av utrymmes- eller kostnadsskäl eller annan anledning inte har möjlighet att skaffa den typ av radiokommunikation som yrkessjöfarten använder. Enligt delegationen behövs en räckvidd på minst 15 helst 20 nautiska mil för att en fritidsbåt i nöd skall ha en rimlig chans att nå kontakt med en basradiostation. Då störningar förekommer kan dessa räckvidder inte säkert uppnås med privatradion. Delegationen anser att sannolikheten att nå erforderliga räckvidder är större vid 155 MHz än vid frekvenser kring 900 MHz. Detta gäller speciellt inomskärs.

Utskottet anser i likhet med televerket, rikspolisstyrelsen och statens vägverk att det, bl. a. med hänsyn till de överväganden som gjorts i utredningen om samordning av landmobil radiokommunikation, vore olämpligt att ta det i motionen föreslagna frekvensbandet i anspråk för privatradioändamål. Utskottet instämmer också i vad televerket anfört om önskvärdheten av en internationell samordning av bestämmelserna för val av frekvensband för privatradion.

Med hänvisning till vad som anförts och till att det närmast ankommer på televerket att meddela föreskrifter om innehav och användning av radiosändare avstyrker utskottet motionen.

I motion 1980/81:1728 (c, m, fp) framförs önskemål om *lättnader i restriktionerna avseende medförande av privatradioapparater* i bil vid färd i de skandinaviska länderna – och helst även i varje europeiskt land. Önskemålen

har sammanfattats i följande punkter:

1. Medborgare i något av de skandinaviska länderna bör, utan ansökan eller anmälan, få medföra och använda privatradioapparater monterade i motorfordon resp. båt för höjande av den personliga säkerheten i trafiken på land, till sjöss och i fjällen.

2. Samordnade tekniska bestämmelser. Apparater som är godkända av telemyndighet i resp. land – med avseende på uteffekt, kanalomfattning och övriga tekniska specifikationer – skall även anses fylla de svenska normer som är fastställda av televerket.

3. Avgift för införande och användning av privatradioapparater i Sverige bör följa de regler som fastställts för svenska medborgare. Tillståndet bör därför gälla för ett kalenderår.

4. Turister som tillfälligt (antal veckor) medför privatradio för säkerhetsbruk bör fritt få införa och använda apparaterna på de kanaler som avsatts för säkerhetstrafik.

Televerket har i sitt remissvar gjort följande kommentarer:

Punkt 1: Utländsk medborgare får utan tillstånd medföra radiosändare monterad i motorfordon eller båt och använda den i en nödsituation. Motionens förslag anses därmed tillgodosett i Sverige.

Punkt 2: En apparat som provats av annat lands provningsanstalt kan typgodkännas i Sverige utan ytterligare prov under förutsättning att provningen gjorts enligt normer som överensstämmer med eller är strängare än de svenska.

Punkt 3: Sverige har gjort framställningar om bilaterala avtal till andra länder i syfte att få lättnader till stånd men av olika skäl ej lyckats i något fall. Att under dessa omständigheter ytterligare utsträcka tillståndstiden för utländsk medborgare i Sverige anses ej kunna accepteras f. n.

Punkt 4: Ingen substantiell skillnad jämfört med punkt 1. Alla utländska medborgare får i fall av nöd använda till Sverige införd privatradiosändare.

Televerket framhåller vidare att motionens förslag i allt väsentligt överensstämmer med verkets strävanden och att arbetet för så stor samordning som möjligt inom såväl det tekniska som operationella området kommer att fortsätta.

Rikspolisstyrelsen, statens vägverk och Sjösportens samarbetsdelegation anser samtliga att det är angeläget med en internationell samordning av bestämmelserna för privatradio.

Även utskottet anser att de internationella bestämmelserna för privatradio bör samordnas så långt som möjligt. Som framgår av remissvaret delas denna uppfattning av televerket som i internationella sammanhang aktivt arbetar för en ökad samordning och för lättnader i restriktionerna avseende möjligheterna att använda privatradio. Mot denna bakgrund synes syftet med motionen i allt väsentligt tillgodosett varför den ej bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *frekvensband för privatradio*
   att riksdagen avslår motion 1980/81:1326 (c, m, fp),
2. beträffande *gemensamma nordiska bestämmelser för privatradiotrafik*
   att riksdagen lämnar motion 1980/81:1728 (c, m, fp) utan åtgärd.

Stockholm den 19 maj 1981

På trafikutskottets vägnar
BERTIL ZACHRISSON

Närvarande: Bertil Zachrisson (s), Rolf Clarkson (m), Bertil Jonasson (c), Essen Lindahl (s), Rolf Sellgren (fp), Nils Hjorth (s), Wiggo Komstedt (m), Kurt Hugosson (s), Rune Torwald (c), Birger Rosqvist (s), Sixten Pettersson (m), Olle Östrand (s), Anna Wohlin-Andersson (c), Ove Karlsson (s) och Eric Rejdnell (fp).

Bilaga

Yttranden över motionerna

Rikspolisstyrelsen (1981-03-16)

Beträffande motion 1728 om samordning av bestämmelserna för privatradio överensstämmer detta med rikspolisstyrelsens uppfattning.

I motion 1326 föreslår motionärerna att ett nytt frekvensband 250–290 MHz öppnas för privatradiotrafik utöver det idag upplåtna 27 MHz-bandet.

Rikspolisstyrelsen har tillsammans med ett flertal andra myndigheter och intressenter tidigare deltagit i utredning SARK, samordning av landmobil radiokommunikation, som i denna utredning utgått ifrån att just frekvensbandet 250–290 MHz vore lämpligt för SARK. I remissvaren har framkommit att ytterligare detaljutredningar för SARK borde utföras. Det vore därför olyckligt om tidigare utredningar spolierades genom att ta det föreslagna frekvensbandet i anspråk för privatradioändamål.

Rikspolisstyrelsen föreslår därför att 27 MHz-bandet även i fortsättningen får utnyttjas för privatradio och om televerket överväger att utöka frekvensområdet för privatradio att detta i så fall sker i bandet 860–920 MHz och att frekvensområdet 250–290 MHz upplåtes för kommersiell radiotrafik.

Televerket (1981-02-03)

Allmänt

Genom radiolagen har riksdagen angivit riktlinjer för hur användningen av radiosändare skall regleras här i riket. Det föreskrivs att tillstånd för sådan användning skall meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer. I kungörelsen om radiosändare utpekar regeringen televerket som tillstånds- och föreskriftsmyndighet i samband med innehav och användning av radiosändare. Speciellt anges att televerket skall meddela radiofrekvenser och övriga bestämmelser och föreskrifter i fråga om innehavet och användningen.

Det är vår uppfattning att riksdagen genom denna lagstiftning har uttalat sin mening principiellt och övergripande, medan man överlåtit åt televerket att handlägga alla detaljfrågor i enlighet med riksdagens i lag angivna policy.

Enligt vår uppfattning är de motioner, varom här är fråga, just av den detaljerade art att framställning i stället borde ha gjorts till televerket. Först om man är missnöjd med televerkets handläggning och beslut borde ärendet tas upp på högre nivå.

Motion 1980/81:1326

Vid den europeiska radiokonferensen i Wien 1980 fastställdes ingen europeisk standard för nytt privatradioband. Däremot diskuterades frågan och man kom överens om att studera och bearbeta det konstaterade behovet

av ett nytt frekvensband avsett för privatradio.

Motionen har tillkommit efter ett initiativ från Svenska Privatradioförbundet (SPRF), som organiserar klubbar. Vår uppfattning är att motionen därigenom har fått en viss obalans till förmån för klubbverksamheter. Det finns därför skäl att i detta sammanhang erinra om vad privatradio är avsett att vara, nämligen: "Sambandsmedel för mobil trafik mellan privatpersoner över relativt korta avstånd". Klubbverksamhet är således inget huvudsyfte för privatradioverksamheten.

Uppskattningsvis står också 2/3 av privatradioinnehavarna utanför föreningen och dess verksamhet.

Då SPRF inte varit i kontakt med televerket beträffande nytt frekvensband vet vi inte vad motionärerna syftar på när de anger att det är "televerkets förmodade inställning" som föranleder motionen.

För yrkestrafiken finns säkrare alternativ än privatradiobandet, exempelvis kring 80, 160 och 450 MHz. Landstäckning finns på vissa rikskanaler och i mobiltelefonnäten.

Vi delar inte motionärernas farhåga att frekvensvalet skulle vara en så viktig faktor att det skulle vara fråga om "privatradiokommunikationens vara eller inte vara". Visserligen kan man räkna med något kortare räckvidder i 800–900 MHz-banden till nackdel för viss klubbverksamhet. För de flesta uppvägs emellertid denna nackdel genom större störningsfrihet inom det avsedda täckningsområdet. Ett av problemen idag är ju internationella och nationella överräckvidder.

Vad det gäller val av nytt frekvensband arbetar Sverige (televerket) sedan en tid tillbaka tillsammans med övriga europeiska länder – inom ramen för CEPT (europeiska post- och telekonferensen) – i en arbetsgrupp för att finna gemensamma tekniska och – om möjligt – även allmänna bestämmelser. Detta arbete bedrivs i nära kontakt med USA och Canada för att i möjligaste mån få en samordning även med dessa länder. En samordning mellan alla dessa länder skulle kunna ge stora fördelar för privatradioinnehavarna genom den stora marknad som därmed kan öppna sig.

Eftersom Sverige har deltagit i framtagningen av det nya internationella radioreglementet är det givetvis viktigt att vi också följer de överenskommelser som träffas internationellt. Något separat privatradioband för Sverige är därför inte lämpligt. Det skulle inte heller ligga i de svenska privatradioinnehavarnas intresse då en så liten marknad skulle ge mycket höga apparatpriser. Enligt vår mening är det helt avgörande för apparatpriset tillverkningsvolymen, inte tekniken.

Det föreslagna bandet 250–290 MHz är i stora delar av vår omvärld redan ibruktaget på ett sätt som omöjliggör privatradioanvändning.

I Sverige pågår sedan flera år en utredning om ett stort gemensamt landmobilt radionät (SARK-utredningen). Utredningen har nyligen fått regeringens uppdrag att fortsätta enligt den tidigare föreslagna preliminärlösningen. Detta nät är avsett att förläggas i av motionärerna föreslaget band.

Sammanfattningsvis kan sägas att det föreslagna bandet är olämpligt därför att:

- bandet är avsett för andra ändamål
- en svensk (nordisk) marknad är för liten för att intressera tillverkarna. Marknadens begränsade storlek skulle dessutom ge höga apparatpriser
- Sverige måste uppfylla sina internationella skyldigheter och åtaganden vad det gäller frekvensplanering och implementering av överenskommelser

– arbete pågår på internationell nivå för att finna nytt privatradioband. Sverige bör ej föregripa detta arbete.

Motion 1980/81:1728

Som vi redan påpekat i vårt svar angående den föregående motionen arbetar televerket redan i en internationell samordning av bestämmelserna på detta område. Internationella radioreglementet föreskriver att det skall föreligga bilaterala avtal mellan länderna innan ett lands innevånare får använda landmobil radio i det andra landet. Sverige har här varit liberalt och utfärdar de i motionen omtalade 3-månaders tillstånden utan att sådant avtal förelegat.

Vi delar motionärernas uppfattning att en lättnad i möjligheten att använda privatradio utomlands skulle vara till nytta för medborgare i respektive land.

Beträffande de fyra punkterna i motionen vill vi anföra följande

Punkt 1: Enligt gällande kungörelse får varje utländsk medborgare utan tillstånd till Sverige medföra radiosändare monterad i motorfordon eller båt. Den får också användas i en nödsituation. Vi anser att motionens förslag därmed är tillgodosett i Sverige.

Punkt 2: Enligt en allmänt accepterad princip kan apparat som provats av annat lands provningsanstalt typgodkännas i Sverige, utan att vi gör egna prov, dock endast under den förutsättningen att provningen gjorts enligt normer, som överensstämmer med, eller är strängare än de svenska. I annat fall kan vi få in apparater som underkänts i svenska televerkets prov men som passerat utländsk provningsanstalt. Detta är givetvis en oacceptabel situation.

Punkt 3: Sverige har gjort framställningar om bilaterala avtal till andra länder i syfte att få lättnader till stånd men av olika skäl ej lyckats i något fall. Att under dessa omständigheter ytterligare utsträcka tillståndstiden för utländska medborgare i Sverige kan för närvarande ej accepteras.

Nuvarande bestämmelser och dess tillämpning tillgodoser behovet av tillstånd för en övervägande del av de tillståndssökande.

Punkt 4: Vi kan inte se att det är någon substantiell skillnad mellan punkt 1 och 4. Alla utländska medborgare får i fall av nöd använda till Sverige införd privatradiosändare.

Motionärerna har helt rätt i sin uppfattning att restriktionerna ej grundar sig på säkerhetsskäl. Restriktionerna beror på att man i skilda länder har olika syn på hur privatradioverksamhet skall bedrivas. Länderna måste då givetvis också utfärda nationella bestämmelser så att landets målsättning kan uppfyllas och så att den efterlevs.

Motionärernas förslag överensstämmer i allt väsentligt med televerkets strävanden och vi avser således att även framgent – inom ramen för vårt av riksdag och regering fastställda mandat – arbeta för så stor samordning som möjligt inom såväl det tekniska som operationella området till gagn för privatradioverksamheten.

Statens vägverk (1981-03-30)

Beträffande motion 1728 om samordning av bestämmelserna för privatradio har vägverket ingen avvikande mening.

I motionen 1726 föreslår motionärerna att frekvensbandet 250–290 MHz

öppnas för privatradiotrafik.

I den s. k. SARK-utredningen, samordning av landmobil radiokommunikation, deltog vägverket tillsammans med ett antal statliga myndigheter och andra intressenter. I SARK arbetet fastslogs att en framtida samordning av radiokommunikationerna skulle ske just i frekvensbandet 250–290 MHz. I remissvaren framkom också att ytterligare detaljstudier för SARK borde utföras. Televerket har nu fått regeringens uppdrag att fullfölja utredningen i remissvarens anda. Det är därför olyckligt om detta utredningsarbete spolieras genom att ta det föreslagna frekvensbandet i anspråk för privatradioändamål.

Statens vägverk föreslår att frekvensområdet 250–290 MHz upplåts för kommersiell radiotrafik och att om Televerket överväger att utöka frekvensområdet för privatradio detta sker i bandet 860–920 MHz.

Sveriges Radio AB (1981-03-19)

De frågor som tas upp i motionerna och de förslag som där lämnas berör inte den ljudradio- och televisionsverksamhet som bedrivs inom SR-koncernen. SR har därför inte anledning att lämna synpunkter på motionerna.

Sjösportens samarbetsdelegation (Svenska båtunionen m. fl.) 1981-03-26

Allt sedan början av 60-talet har kanalerna 11 A och 16 inom privatradiobandet 27 MHz varit reserverade för fritidsbåtars säkerhetstrafik. Sjöfartsverket har byggt upp en kedja av basradiostationer och hjälpradiostationer runt kusten och vid de stora insjöarna. För anrop till och från dessa används kanal 11 A. Se vidare närslutna förteckning över basradiostationer och hjälpradiostationer i svenska farvatten samt Ålands skärgård utgivna av Sjöfartsverket (bilaga1)[1].

Båtar som råkat i svårigheter eller blivit försenade kan på kanal 11 A begära hjälp eller informera om försening. Det sistnämnda är inte minst viktigt genom att onödiga räddningspådrag därigenom kan undvikas.

Härutöver har båtsporten organiserat ett stort antal namnanropsgrupper, vilka samordnas genom Svenska Båtunionen. Syftet är att underlätta kontakterna mellan båtar utrustade med privatradio och att främja god trafikdisciplin. Indirekt bidrar också detta till säkerheten till sjöss.

Vidare bör nämnas att väderprognoser för fritidsbåtar sänds på kanal 11 A från Sjöfartsverkets basradiostationer två gånger per dygn, klockan 9 och klockan 20, under tiden 1 juni–30 september. Sjöfartsverket beställer prognoserna hos SMHI.

Av det sagda torde framgå att privatradion kommit att spela en viktig roll vad gäller säkerheten till sjöss för det stora antal fritidsbåtar som av utrymmes- eller kostnadsskäl eller annan anledning inte har möjlighet att skaffa den typ av radiokommunikation som yrkessjöfarten använder, VHF- eller MF-telefon.

Genom den våldsamma tillväxten av antalet privatradioapparater – vilket i praktiken torde vara bra mycket större än vad antalet tillstånd anger – främst för användning i bilar har belastningen på privatradions kanaler ökat betydligt. Vidare har det visat sig att utländska sändare p. g. a. atmosfäriska förhållanden under vissa tider på dygnet på ett besvärande sätt stör radiotrafiken.

[1] Här ej bilagd.

I syfte att få utrett vad som kan göras för att bättre tillgodose fritidsbåtarnas behov av en rimligt säker radioförbindelse till land föreslog Sjösportens Samarbetsdelegation i brev till Televerket och Sjöfartsverket 1978-06-13 (bilaga 2)[1] att en utredning skulle tillsättas för att se över förhållandena och föreslå förbättringar. Utredningen kom till stånd och har antagit namnet Båtra. Som första åtgärd har Båtra gjort en omfattande enkät i syfte att klarlägga nuvarande situation och behov. Resultatet av enkäten kommer att redovisas i Båtras slutrapport, som beräknas blir klar till hösten 1981.

Båtra undersöker också möjligheten att introducera ett nytt system för fritidsbåtars radiokommunikation som utnyttjar s. k. kantkanaler till de internationellt överenskomna VHF-kanalerna. Dessa skulle komma att ligga i trakten av 155 MHz. Fördelen med ett sådant system skulle vara att fritidsbåtarnas radiotrafik inte skulle behöva störa yrkessjöfarten samtidigt som möjligheten finns att utväxla radiosamtal med yrkesfartyg i en nödsituation om en internationell VHF-kanal tas med i systemet.

För att en fritidsbåt i nöd skall ha en rimlig chans att nå kontakt med en basradiostation behövs en räckvidd på minst 15, helst 20 nautiska mil (28 respektive 37 km). Då störningar förekommer kan dessa räckvidder inte säkert uppnås med privatradion. Däremot visar erfarenheten och gjorda prov att dessa räckvidder går att uppnå mellan en basradiostation och en fritidsbåt utrustad med fast antenn på frekvenser kring 155 MHz och det med relativt små effekter.

Sannolikheten att nå erforderliga räckvidder torde vara större vid 155 MHz än vid frekvensen kring 900 MHz, speciellt gäller detta inomskärs.

Vad nordisk samordning beträffar ser SSD det som en angelägen uppgift. En viss samordning har redan kommit till stånd vad beträffar kanalernas användning inom privatradiobandet. Däremot fordras att båtägaren söker tillstånd i grannländerna om han tänker använda sin privatradio i dessa, vilket med tanke på den frihet som i övrigt gäller för besök i grannländerna synes omotiverat.

[1] Här ej bilagd.